

ΘΩΜΑΣ Π. ΠΕΝΝΑΣ

Πρόεδρος της Ι.Λ.Ε.Σ.-Μ., Ιστορικός ερευνητής,
τ. Δικηγόρος Αθηνών στον Άρειο Πάγο και στο ΣτΕ

**ΝΙΓΡΙΤΑ 1912 - 1913
ΔΥΟ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΙΑ
ΝΙΚΗΦΟΡΑ ΑΠΟΚΡΟΥΣΗ ΣΕ ΟΚΤΩ ΜΗΝΕΣ***

Το 1912 τα Βαλκάνια ήταν ένα καζάνι που έβραζε εξαιτίας τών μακροχρόνιων ζυμώσεων που είχαν εμφανιστεί σε όλη την περιοχή, κυρίως από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, και διαμόρφωναν την εθνική συνείδηση των βαλκανικών λαών. Το 1912 κορυφώθηκαν οι πολυετείς προσπάθειες των λαών τής Βαλκανικής για εθνική αποκατάσταση και ολοκλήρωσή τους, καταλαμβάνοντας τα εδάφη που είχαν κατακτηθεί από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, η οποία ήδη ήταν ο Μεγάλος Ασθενής με την εμφανή οικονομική και στρατιωτική αποδιοργάνωσή της, λόγω και της ήττας της το 1912, στον πόλεμό της με την Ιταλία στην Κυρηναϊκή τής Βόρειας Αφρικής.

Η Αλβανία, αρχικά, και κατόπιν Μαυροβούνιο, Σερβία, Βουλγαρία και Ελλάδα άρχισαν να δραστηριοποιούνται έντονα μέχρι που κήρυξαν γενική επιστράτευση.

Την 4^η Οκτωβρίου του 1912 οι πρέσβεις Ελλάδας, Σερβίας και Βουλγαρίας στην Κωνσταντινούπολη, επέδωσαν στην Υψηλή Πύλη διακήρυξη κήρυξης πολέμου και αναχώρησαν για τις χώρες τους.

Αμέσως η Σερβία και η Βουλγαρία επιτέθηκαν στην Τουρκία και την επομένη 5 Οκτωβρίου το ελληνικό στράτευμα τής Θεσσαλίας, με Διοικητή τον Διάδοχο Κωνσταντίνο, διάβηκε τα ελληνοτουρκικά σύνορα χωρίς αντίσταση και προήλασε προς Ελασσόνα - Σαραντάπορο.

Την ίδια ημέρα Σώματα Προσκόπων αποβιβάστηκαν στον κόλπο τής Ιερισσού της Χαλκιδικής.

---

* Ομιλία, στην Αθήνα (Αίθουσα Μακεδονικής Εστίας) την 2^η Δεκεμβρίου 2015, μετά από πρόσκληση της Ομοσπονδίας Σερραϊκών Συλλόγων Αττικής και του Συλλόγου Νιγριτινών και Βισαλτινών Αττικής.

Πρόσκοποι ονομάζονταν τότε οι εθελοντές, από όλη την Ελλάδα, κυρίως Κρήτες, Ηπειρώτες και Μακεδόνες, οι οποίοι – αν και δεν ήταν υπόχρεοι σε στράτευση – είχαν προσέλθει αθρόα να καταταγούν. Οι εθελοντές εκείνοι, αφού έδωσαν τον όρκο τού στρατιώτη και οργανώθηκαν σε ιδιαίτερα Σώματα, με επικεφαλής αξιωματικούς του στρατού ή οπλαρχηγούς του Μακεδονικού Αγώνα, εντάχθηκαν στους Στρατούς Θεσσαλίας και Ηπείρου αναλαμβάνοντας διάφορες αποστολές. Συνολικά συγκροτήθηκαν 77 Σώματα Κρητών Προσκόπων δυνάμει 3.556 ανδρών, 9 Σώματα Ηπειρωτών δυνάμει 446 ανδρών και 9 Σώματα Μακεδόνων δυνάμει 211 ανδρών. Οι Πρόσκοποι από τα λοιπά μέρη της Ελλάδας ανήλθαν στους 1.812 άνδρες.¹

Οι Πρόσκοποι, που αποβιβάστηκαν στον κόλπο της Ιερισσού, αφού εγκατέστησαν τις πρώτες βάσεις τους, άρχισαν να διεισδύουν στο εσωτερικό προς την κατεύθυνση της Αρναίας, εκδιώκοντας τις εκεί μικρές τουρκικές φρουρές ή δυνάμεις χωροφυλακής και εγκαθιστώντας ελληνικές τοπικές Αρχές.²

Στις 11 Οκτωβρίου τμήμα Προσκόπων εγκαταστάθηκε στις υπώρειες του όρους Βερτίσκος, από όπου με επιθετικές ενέργειές του παρεμπόδιζε σοβαρά τις επικοινωνίες των Τούρκων μεταξύ Θεσσαλονίκης, Νιγρίτας και Σερρών. Στις 22 του ίδιου μήνα, το τμήμα αυτό επιτέθηκε κατά τουρκικού αποσπάσματος κοντά στη Νιγρίτα και αφού το διασκόρπισε μπήκε στη Νιγρίτα, την οποία μόλις είχε απελευθερώσει ο διάσημος Μακεδονομάχος Καπετάν Γιαγλής.

Ο ακάματος Καπετάν Γιαγλής, με την κήρυξη του πολέμου κατά της Τουρκίας, ήταν ήδη σε επιφυλακή και προετοιμασία και μόλις πληροφορήθηκε την απόβαση των Ελλήνων Προσκόπων στη Χαλκιδική οργάνωσε σώματα μαχητών από Νιγριτινούς.

Στις 21 Οκτωβρίου, ο καπετάν Γιαγλής στρατοπέδευσε στη θέση Λαλάτρης και στη συνέχεια επιτέθηκε στο εκεί τουρκικό στρατιωτικό σώμα και το εκδίωξε. Αμέσως ζήτησε από τον Τούρκο διοικητή τής Χωροφυλακής τής Νιγρίτας να παραδώσει την πόλη. Ο Τούρκος Διοικητής δεν απάντησε, αλλά το βράδυ εγκατέλειψε την πόλη.

Έτσι την επομένη, 22 Οκτωβρίου ο Καπετάν Γιαγλής με το

1. Γ.Ε.Σ. Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού «Επίτομη Ιστορία των Βαλκανικών Πολέμων 1912 - 1913» Αθήνα 1987, σελ. 16.

2. Οπ.π. σελ. 105 και επ.

Σώμα του μπήκε θριαμβευτικά στην πόλη και ύψωσε την ελληνική σημαία στο Διοικητήριο.³ Η πανηγυρική αυτή απελευθέρωση της Νιγρίτας, μετά από 530 χρόνια Οθωμανικής κυριαρχίας, επικυρώθηκε με την ενθουσιώδη είσοδο σ'αυτήν και του Σώματος Προσκόπων.

Την επομένη ημέρα, οι Πρόσκοποι συνέχισαν την καταδίωξη του τουρκικού αποσπάσματος προς το χωριό Στρυμωνικό, όπου έφθασαν το βράδυ και κατάφεραν να καταλάβουν ανέπαφη τη γέφυρα του ποταμού Στρυμώνα. Στις 24 Οκτωβρίου, ταυτόχρονα με τη μεγάλη δοξολογία στην εκκλησία της Νιγρίτας, όπου έψαλλαν το «Χριστός Ανέστη» και το «Πολυχρόνιον»⁴ ολόκληρη η περιφέρειά της είχε απελευθερωθεί. Την ίδια ημέρα οι Βούλγαροι μπήκαν αμαχητί στην πόλη των Σερρών, την οποία είχε εγκαταλείψει η πολυπληθής και πάνοπλη τουρκική φρουρά της.

Μέσα στο ενθουσιαστικό συναίσθημα ελευθερίας τών Νιγριτινών, που κορυφώθηκε τις επόμενες ημέρες με την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης (26.10), ο έμπειρος Καπετάν Γιαγλής οργάνωσε πρόχειρα τη δημόσια διοίκηση της πόλης με ντόπιους Νιγριτινούς και ζήτησε από το Ελληνικό Στρατηγείο τής Θεσσαλονίκης την αποστολή ενισχύσεων.

Έτσι στις 2 Νοεμβρίου έφθασε στη Νιγρίτα και εγκαταστάθηκε μία διμοιρία τού ελληνικού στρατού και λίγες ημέρες μετά η Ελληνική Χωροφυλακή ανέλαβε την τήρηση της τάξης στην πόλη και την περιοχή της, με τους Νιγριτινούς να χαίρονται την ελευθερία τους.

Όμως ο Καπετάν Γιαγλής, που γνώριζε καλά τη νοοτροπία και τη συμπεριφορά τών Βουλγάρων, ανησυχούσε και ζήτησε στρατιωτικές ενισχύσεις.

Πράγματι, στις 26 Νοεμβρίου οι Βούλγαροι ζήτησαν από το Ελληνικό Στρατηγείο να φιλοξενηθεί προσωρινά στην πόλη τής Νιγρίτας στρατιωτικό τους Σώμα. Δυστυχώς η άδεια δόθηκε και αμέσως δύναμη βουλγάρων στρατιωτών εγκαταστάθηκε στην πόλη. Έκτοτε και επί τρεις συνεχείς μήνες οι Βούλγαροι αναστάτωσαν όλη την περιοχή της Νιγρίτας, προσπαθώντας – άλλοτε

---

3. Πέτρος Θ. Πέννας «Η ιστορική παρουσία της Βισαλτίας και της Νιγρίτας και η προσφορά τους στους εθνικούς αγώνες», Σεραϊκά Χρονικά, Τόμος 7^{ος} - Αθήνα 1976, σελ. 214 και επ.

4. Βασίλειος Ν. Πάππας «Ο Χαλκιδικιώτης Μακεδονομάχος Καπετάν Γιαγλής» - Περισσός Χαλκιδικής 2012, σελ. 228 - 237.

απατηλά κι άλλοτε προκλητικά - να αποκτήσουν όλη την κατοχή της πόλης και της περιοχής της με ενέργειες στρατιωτικών τους τμημάτων και κομιτατζήδων. Παρόμοιες βουλγαρικές αυθαιρεσίες εκδηλώθηκαν επίσης στην Αριδαία (12.11.1912 - 9.2.1913), στο 14^ο χιλιόμετρο της Σιδηροδρομικής Γραμμής Θεσσαλονίκης - Αλεξανδρουπόλεως (20 - 21.9.1912) και η πιο γνωστή στη Θεσσαλονίκη.

Οι αυθαιρεσίες των Βουλγάρων -κατά ήπιο χαρακτηρισμό εκείνων των ενεργειών τους- είχαν ως αφετηρία την έμμονη ιδέα τους να βγουν στο Αιγαίο διά μέσου της Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης, συμπεριλαμβανομένης της Θεσσαλονίκης.

Τις αυθαιρεσίες τους εκείνες οι Βούλγαροι ξεκίνησαν με αλαζονία, που βασιζόταν στο ότι είχαν ισάριθμο στρατό με εκείνο των Ελλήνων και των Σέρβων μαζί και στο ότι είχαν υποτιμήσει την εκπαίδευση και τη μαχητικότητα του στρατού ξηράς των Ελλήνων. Έτσι είχαν τη βεβαιότητα ότι με αυθαιρεσίες και τερτίπια στρατιωτικοπολιτικά θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν το ότι η συνθήκη αμυντικής συμμαχίας - που υπέγραψαν Ελλάδα και Βουλγαρία τον Μάιο του 1912, πριν από την έναρξη του πολέμου κατά της Τουρκίας (του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου) - δεν προέβλεπε τρόπο διανομής των εδαφικών κερδών και συνακόλουθα δεν μπορούσε να ρυθμίσει αντιθέσεις που θα εμφανίζονταν μετά τα νικηφόρα αποτελέσματα του πολέμου.

Οι βουλγαρικές εκείνες αυθαιρεσίες συνίσταντο κυρίως σε εισδυσση στρατιωτικών τμημάτων και κομιτατζήδων σε περιοχές που είχαν ήδη καταληφθεί από τον ελληνικό στρατό και προσπάθειες για κατάληψη θέσεων και εγκατάσταση στρατιωτικών φρουρών και διοικητικών Αρχών, αρχικά με απατηλές, δήθεν συμμαχικές, διαβεβαιώσεις περί δήθεν προσωρινής διαμονής και στη συνέχεια με βία και επιθέσεις ακόμα και με πυρά.

Με τέτοιου είδους ενέργειες, βουλγαρικά στρατιωτικά τμήματα και κομιτατζήδες - που έρχονταν και ενισχύονταν από τα Σέρβας - κινήθηκαν στην πόλη της Νιγρίτας και την ευρύτερη περιοχή της επί τρεις μήνες συνέχεια, από τις 26 Νοεμβρίου 1912 έως τις 25 Φεβρουαρίου 1913.

Οι αυθαιρεσίες των Βουλγάρων άρχισαν διαδοχικά από την Ασπροβάλτα, την Ηρακλίτσα και τα Νέα Κερδύλια, την Ξυλόπολη και το Φλαμούρι, συνεχίστηκαν στο Δημητρίτσι (το οποίο κα-

τέλαβαν στις 6 Φεβρουαρίου εξαπατώντας την ελληνική φρουρά), στη Μαυροθάλασσα, στην Αγία Παρασκευή (στην οποία εγκαταστάθηκαν), στην Ευκαρπία, στην Ανθή (την οποία κατέλαβαν στις 22 Φεβρουαρίου για μία ημέρα), στη Νικόκλεια, στη Βέργη και στη μονή της Παναγιάς Πλατυτέρας, όπου τις τελευταίες ημέρες είχαν εγκατασταθεί με πολυβόλα και κανόνια. Στην πόλη της Νιγρίτας οι Βούλγαροι εγκατέστησαν επιπλέον στρατιωτική δύναμη και κατόπιν – αφού στις 17 και 18 Ιανουαρίου απέτυχαν να εγκαταστήσουν επίσημες Αρχές τους, χρησιμοποιώντας ακόμα και πυκνά πυρά μέσα στην πόλη – επιχείρησαν ανεπιτυχώς τρεις φορές να μπουν με νέα τμήματα πεζικού και ιππικού.

Τελικά μετά από τετραήμερες μάχες, με συμμετοχή ιππικού και πυροβολικού στην περιοχή της Τερπνής, οι Βούλγαροι υποχρεώθηκαν να υποχωρήσουν, οπότε, στις 24 Φεβρουαρίου 1913 ο Στρατιωτικός Διοικητής Θεσσαλονίκης Πρίγκιπας Νικόλαος – αφού υπέβαλε διαμαρτυρία στο Υπουργείο Εξωτερικών της υποτιθέμενης ακόμα συμμάχου Βουλγαρίας και συνεννοήθηκε με τον Βούλγαρο Στρατηγό Χεσαπήφ στη Θεσσαλονίκη – διέταξε κατάπαυση του πυρός με την υποχρέωση των Βουλγάρων να αποσύρουν όλες τις δυνάμεις τους στα Σέρρας.

Όμως και τότε ακόμα, υποχωρώντας οι Βούλγαροι, προκάλεσαν την επομένη – 25 Φεβρουαρίου – συμπλοκή στην Ασπροβάλα με αποτέλεσμα να φονευθούν δύο και να αιχμαλωτιστούν είκοσι οκτώ από αυτούς. Στη συνέχεια, οι Έλληνες τηρώντας τη συμφωνία κατάπαυσης των εχθροπραξιών, επέστρεψαν τους Βουλγάρους αιχμαλώτους της Ασπροβάλας και της Νιγρίτας. Αντίθετα, μετά από υποκριτικές και απατηλές διαβεβαιώσεις του Βουλγάρου Στρατηγού Χεσαπήφ ότι θα επέστρεφε τους Προκρίτους του χωριού Δημητρίτσι, λίγες ημέρες μετά τα πτώματά τους εκβράστηκαν στις όχθες του Στρομώνα.

Μετά τα γεγονότα αυτά, με συμφωνία της Ελληνικής και της Βουλγαρικής κυβέρνησης, συστάθηκε μικτή επιτροπή, στην οποία ανατέθηκε η ανεύρεση των αφορμών και των υπευθύνων των συμπλοκών Αριδαίας και Νιγρίτας. Όπως ήταν επόμενο η Επιτροπή δεν συμφώνησε και κάθε αντιπροσωπεία συνέταξε χωριστό πρότοκολλο, με το οποίο επέρριπτε την ευθύνη στην άλλη πλευρά.

Έτσι διατηρήθηκε στη Νιγρίτα και την περιοχή της η ελευθερία μέχρι την έναρξη του Δεύτερου Βαλκανικού Πολέμου (16.6.1913).

Οι περισσότεροι συγγραφείς και ομιλητές που έχουν ασχοληθεί με τα γεγονότα εκείνα της Νιγρίτας και της περιοχής της εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στο τελευταίο πενήμημο του τριμήνου, δηλαδή από 20 έως και 24 Φεβρουαρίου του 1913. Όμως όλο το τρίμηνο, 26 Νοεμβρίου 1912 έως 25 Φεβρουαρίου 1913, είναι ένα ενιαίο σύνολο γεγονότων με συνάφεια, αλληλουχία και με κορύφωση τις νικηφόρες μάχες στην Τερπνή –στις οποίες συμμετείχαν και οι κάτοικοι, άντρες και γυναίκες, της Νιγρίτας και της Τερπνής– και την αιχμαλώτιση της βουλγαρικής στρατιωτικής δύναμης μέσα στη Νιγρίτα χωρίς μάχη.

Στο σύγγραμμα της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού «Ο Ελληνικός Στρατός κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους 1912 – 1913» (Τόμος Γ', σελ. 13 – 22) περιγράφονται –σε εννέα σελίδες με μικρή και πυκνή γραμματοσειρά– με λιτή σαφήνεια και λεπτομέρεια όλες, τού τριμήνου εκείνου, οι αυθαιρεσίες των Βουλγάρων, οι κινήσεις των Ελλήνων, οι συμπλοκές και οι ενδιάμεσες άκαρπες διαμαρτυρίες του Στρατιωτικού Διοικητή Θεσσαλονίκης προς τον Βούλγαρο Στρατηγό Χεσαψήφ, ο οποίος αν και ήταν στη Θεσσαλονίκη δεν απαντούσε.

Μελετώντας τα γεγονότα τού τριμήνου εκείνου, ανεπιφύλακτα διαπιστώνεται ότι οι συμπλοκές των Ελληνικών και Βουλγαρικών στρατιωτικών τμημάτων και η νικητήρια για τους Έλληνες κατάληξη τους δεν συντέλεσαν στην απελευθέρωση της Νιγρίτας στις 24 Φεβρουαρίου 1913. Η Νιγρίτα είχε απελευθερωθεί, μετά από 530 χρόνια Οθωμανικής κυριαρχίας, στις 22 Οκτωβρίου 1912 και έμεινε συνέχεια ελληνική. Τα γεγονότα του τριμήνου εκείνου συνίστανται στην ανεπιτυχή προσπάθεια των Βουλγάρων να καταλάβουν την απελευθερωμένη από τους Έλληνες πόλη της Νιγρίτας και την περιοχή της και στη νικηφόρα απόκρουση των Ελλήνων της προσπάθειας εκείνης των Βουλγάρων. Δεν είναι, λοιπόν, σωστή ιστορική τοποθέτηση η επίκληση των τετραήμερων μαχών στην περιοχή της Τερπνής ως καθορισμός της απελευθέρωσης της πόλης της Νιγρίτας και της περιοχής της.

Με τη Συνθήκη τού Λονδίνου της 17^{ης} Μαΐου 1913 έληξε ο Πρώτος Βαλκανικός Πόλεμος. Με τη Συνθήκη εκείνη η Τουρκία δέχτηκε τη de facto κατάληψη των Βαλκανικών εδαφών της από τα Σύμμαχα κράτη, αλλά ουδείς διακανονισμός των ορίων των εδαφών αυτών έγινε μεταξύ των μέχρι τότε, κατόνομα πλέον, Συμμάχων.

Αμέσως μετά τη Συνθήκη τού Λονδίνου, η τότε νέα βουλγαρική κυβέρνηση του Ντάνεφ μετέφερε στον Βασιλιά Φερδινάνδο αναληθείς πληροφορίες για «υψηλό ηθικό» τού βουλγαρικού στρατού και την ικανότητά του να νικήσει τους μέχρι τότε Συμμάχους του. Έτσι ο Φερδινάνδος απέρριψε την πρόταση του Τσάρου τής Ρωσίας για διαιτησία σε διακανονισμό των διαφορών και αποκάλυπτα πλέον πρόβαλε ότι αδυνατούσε να εγκαταλείψει «τους αδελφούς Μακεδόνες», επικαλούμενος με θράσος τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου του 1878, η οποία ποτέ δεν ίσχυσε.

Έτσι, στις 16 Ιουνίου 1913, τα βουλγαρικά στρατεύματα – χωρίς η Βουλγαρία να κηρύξει τον πόλεμο – προσέβαλαν αιφνιδιαστικά τις σερβικές θέσεις στη Γευγελή, όπως και τις ελληνικές θέσεις στο Παγγαίο καταλαμβάνοντας τη Νιγηρία. Έτσι άρχισε ο Δεύτερος Βαλκανικός Πόλεμος, ο οποίος χαρακτηρίζεται για τη ταχύτητα διεξαγωγής του – διήρκεσε 32 ημέρες και είναι ο ταχύτερος του 20^{ου} αιώνα, μετά τον Πόλεμο των 6 Ημερών – για την σκληρότητα των συγκρούσεων και τον μεγάλο αριθμό απωλειών και των δύο πλευρών, λόγω και των σφαγών αμάχων από τους Βουλγάρους κατά την οπισθοχώρησή τους.

Μετά, από σύσταση της Ρωσίας και παρέμβαση της Αυστρίας – προφανώς για να διασώσουν τη Βουλγαρία που κατέρρεε – αντιπροσωπίες των εμπόλεμων κρατών συναντήθηκαν στο Βουκουρέστι στις 17 Ιουλίου, όπου αμέσως αποφάσισαν την αναστολή των εχθροπραξιών από την επομένη ημέρα και δέκα ημέρες μετά, στις 28 Ιουλίου (10 Αυγούστου με το νέο ημερολόγιο, που χρησιμοποιούσαν οι Ευρωπαίοι), υπέγραψαν τη Συνθήκη τού Βουκουρεστίου, από την οποία – εκτός των άλλων – καθορίζονται μέχρι σήμερα τα βόρεια σύνορά μας από τη λίμνη Δοϊράνη μέχρι λίγο ανατολικά τού ποταμού Νέστου.

Η απρόκλητη και αιφνιδιαστική επίθεση των Βουλγάρων στις 16 Ιουνίου 1913 δεν βρήκε απροετοίμαστο τον ελληνικό στρατό, πολλά από τα τμήματα του οποίου γενικά απέκρουσαν με επιτυχία βουλγαρικές επιθέσεις. Όμως οι Βούλγαροι, στη μικρή προέλασή τους, έφτασαν μέχρι την πόλη της Νιγηρίας, την οποία κατέλαβαν.

Το μεσημέρι της 17^{ης} Ιουνίου, το Υπουργικό Συμβούλιο υπό την προεδρία του Βασιλιά Κωνσταντίνου αποφάσισε ομόφωνα γενική αντεπίθεση κατά των Βουλγάρων, η οποία εκδηλώθηκε με τρεις

από τις ετοιμοπόλεμες Μεραρχίες μας, με την υποστήριξη από μούρα του Στόλου μας, τμήματος της VII Μεραρχίας στην Ασπροβάλτα και την εκκαθάριση της Θεσσαλονίκης από τα εκεί βουλγαρικά τμήματα. Το μεσημέρι της 20^{ης} Ιουνίου 1913, η VII Μεραρχία, προελαύνοντας υπό την διοίκηση του Συνταγματάρχη Ναπολέοντα Σωτήλη, έφτασε χωρίς αντίσταση στη Νιγρίτα, την οποία βρήκε να καίγεται.

Στην αναφορά του προς το Γενικό Στρατηγείο, ο Συνταγματάρχης Σωτήλης περιέγραψε την πυρπόληση της πόλης από τους Βουλγάρους, πριν υποχωρήσουν, και την εκτέλεση προηγουμένως από αυτούς πολλών κατοίκων της, όπως επίσης και τις καταστροφές που είχαν διαπράξει σε πολλά χωριά της πεδιάδας της Νιγρίτας.

Αυτή, λοιπόν, είναι η δεύτερη –σε οκτώ μήνες– απελευθέρωση της Νιγρίτας, με τους Νιγριτινούς όμως συγκλονισμένους από τρόμο και οδύνη!

Οι Βούλγαροι μπήκαν στη Νιγρίτα και σε τρεις ημέρες έσφαξαν κατοίκους της, την πυρπόλησαν και τράπηκαν σε φυγή για να συνεχίσουν να σφάζουν αμάχους και να καίνε ανοχύρωτες πόλεις και χωριά, όπως Σιδηρόκαστρο, Σέρρες, Δοξάτο κ.ά.

Στη διάρκεια των οκτώ εκείνων μηνών, από 22 Οκτωβρίου 1912 έως και 24 Ιουνίου 1913 η Νιγρίτα απελευθερώθηκε δύο φορές και ενδιάμεσα η πόλη με την περιοχή της απέκρουσε νικηφόρα την επί τριήμερο προσπάθεια των Βουλγάρων να τις καταλάβουν.

Έκτοτε η Νιγρίτα ακολούθησε την ιστορική πορεία των Νέων Χωρών, που διπλασίασαν το Ελληνικό Κράτος, και δυόμισυ δεκαετίες μετά, στις 25 Μαρτίου 1937, το Κοινοτικό Συμβούλιο της πόλης, σε έκτακτη συνεδρίασή του και μετά από εισήγηση του Προέδρου της Κοινότητας αποφάνθηκε ότι: *«Αποδέχεται πλήρως των υπό του κ. Προέδρου εκτεθέντων και προταθέντων, ψηφίζει ομοφώνως και καθιερώνει την 21 Φεβρουαρίου κατ'έτος ημέραν Τοπικής Εθνικής Εορτής της πόλεως Νιγρίτης καθ'ήν ανεστηλώθη πλήρως η ελευθερία της πόλεως...»*.

Όμως το «ανεστηλώθη πλήρως η ελευθερία» δεν είναι σωστό, γιατί η Νιγρίτα ήταν πλήρως Ελληνική από τις 22 Οκτωβρίου 1912 και όχι μερικώς. Λάθος, επίσης, είναι και η επιλογή της 21^{ης} Φεβρουαρίου.

Η Εισήγηση του Προέδρου, που οδήγησε το Κοινοτικό Συμ-

βούλιο στην ιστορικά λανθασμένη παραπάνω απόφασή του, είναι τουλάχιστον περιέργη. Ξεκινάει την αναφορά του στα ιστορικά γεγονότα με τη φράση: «Ο λαός της πόλεως Νιγρίτης και της επαρχίας... μόλις ανέπνευσε τον αέρα της ελευθερίας την οποίαν έχάρησεν κατά την 23 Οκτωβρίου του 1912 το υπό τον τετιμημένον συμπολίτην μας και Ηρωικόν Οπλαρχηγόν Γεώργιον Γιαγλήν Σώμα, διησθάνθη ότι τω επιφυλάσσετο σκληροτάτη δοκιμασία...». Αυτά μόνον ανέφερε για τη σπουδαία απελευθέρωση της Νιγρίτας μετά από 530 χρόνια Οθωμανικής κυριαρχίας και τη σημασία της απελευθέρωσης εκείνης... Και ο Πρόεδρος συνεχίζει την ανακριβή εισήγησή σου «... οι υπολογισμοί του αυτοί (δηλ. του λαού - σ.τ.σ.) δεν διεψεύσθησαν. Και όντως την 19 Φεβρουαρίου τού έτους 1913 όλως ανυπόπτως οι Βούλγαροι εν συνεννοήσει μετά των εν τη πόλη μας εστρατωνισμένων Βουλγαρικών αποσπασμάτων απειραράθησαν υπό τους κρότους κανωνιών των να καταλάβουν πάση θυσία την πόλιν μας και κατόπιν και την Επαρχίαν μας».

Κατόπιν, ο Πρόεδρος αναφέρει, επιλεκτικά, περιστατικά των μαχών του τετραήμερου με τους θανόντες και τραυματίες Έλληνες μαχητές και τελειώνει την εισήγησή του με πρόταση προς το Κοινοτικό Συμβούλιο να καθιερωθεί η 21 Φεβρουαρίου ως ημέρα Τοπικής Εθνικής Εορτής κατ'έτος, χωρίς να αναφέρει τα τυχόν σπουδαία και ξεχωριστά ιστορικά εκείνα γεγονότα, τα οποία θα αιτιολογούσαν την επιλογή της 21^{ης} Φεβρουαρίου. Επιπλέον **αποσιωπά** την τριήμερη κατάληψη της Νιγρίτας (17 - 20 Ιουνίου 1913) από τους Βουλγάρους, την αναίτια εκτέλεση αμάχων κατοίκων της και την πυρπόλησή της πριν τραπούν σε φυγή. Δηλαδή, αποσιώπησε τη δεύτερη απελευθέρωση της Νιγρίτας.

Σύμφωνα με τα Αρχεία της Διεύθυνσης Ιστορίας του Στρατού, τα γεγονότα της 21^{ης} Φεβρουαρίου 1913 δεν διαφέρουν από εκείνα της 20^{ης}, της 22^{ης}, της 23^{ης} και της 24^{ης} Φεβρουαρίου. Και τις πέντε εκείνες ημέρες έγιναν παρόμοιες επιθέσεις, ελιγμοί, αποκρούσεις, αντεπιθέσεις και τελικά στις 24 Φεβρουαρίου υποχώρηση των Βουλγάρων, όπως ήδη περιέγραψα.

Η Εισήγηση του Προέδρου της Κοινότητας και η απόφασή⁵ του Κοινοτικού Συμβουλίου Νιγρίτας περιέχονται στο με αριθμό 17 της 25.3.1937 Πρακτικό, που βρίσκεται στα Γενικά Αρχεία τού Κράτους Νομού Σερρών, για τον εντοπισμό των οποίων ευγενώς

συνέβαλε ο Προϊστάμενός τους, φιλόλογος και συγγραφέας, κύριος Γιάννης Τσαρούχας, τον οποίο και ευχαριστώ.

Οποιοσδήποτε γνώστης των ιστορικών γεγονότων τού οκταμήνου εκείνου εύκολα διαπιστώνει ότι η Εισήγηση εκείνη του Προέδρου είναι ελλιπής, με ιστορικά λάθη, σημαντικές παραλείψεις και αυθαίρετη επιλογή, δεδομένου ότι το σημαντικότερο γεγονός τού οκταμήνου εκείνου ήταν η απελευθέρωση της Νιγηρίας την 22^α Οκτωβρίου 1912 από τον μακραίωνα Οθωμανικό ζυγό.

Η ιστορία μας νικηφόρες μάχες έχει πολλές, απελευθερώσεις λίγες.

Αξιοπρόσεκτο επίσης είναι ότι στο Πρακτικό εκείνο, ενώ στην αρχή αναγράφονται ένδεκα (11) παρόντες Σύμβουλοι και τέσσερις απόντες, στο τέλος υπογράφει μόνο ο Πρόεδρος Σ. Ματσούκας και ένα Μέλος με υπογραφή δυσανάγνωστη.

Τέλος, η απόφαση εκείνη⁵ του Κοινοτικού Συμβουλίου Νιγηρίας ολοκληρώθηκε νομοθετικά με τη δημοσίευση σχετικών Βασιλικών Διαταγμάτων το 1937 και το 1969 *«Περί ορισμού της 21^{ης} Φεβρουαρίου, ως δημοσίας εορτής, επί τη επετείω τής απελευθέρωσης της πόλεως Νιγηρίας»*.

Έκτοτε, η πόλη της Νιγηρίας Σερρών δημοσίως εορτάζει λανθασμένα την 21^η Φεβρουαρίου ως ημέρα απελευθέρωσής της.

---

5. Γράφω «απόφαση» και όχι «απόφαση», γιατί στο Πρακτικό αναγράφεται η λέξη «Αποφαίνεται» και όχι «Αποφασίζει».